

Тема 5: Спеціалізовані інформаційні системи та бази даних.

- Мета лекції — ознайомити здобувачів з основними напрямками інформатизації правоохоронної діяльності, структурою та функціями спеціалізованих інформаційно-комунікаційних систем і баз даних, що використовуються підрозділами кримінального аналізу Національної поліції України (ЄІС МВС, ІКС ІПНП, АІС ОП та ін.), а також з нормативно-правовою базою їх функціонування.

Основні завдання інформатизації правоохоронної діяльності

Постійно зростаючі інформаційні потоки вимагають від правоохоронців суттєвого підвищення оперативності та ефективності — що можливо лише із застосуванням високих інформаційних технологій.

Складна структура правоохоронної системи

Оперативно- розшукова діяльність

Здійснюється різними правоохоронними органами України одночасно, що ускладнює координацію та обмін інформацією.

Досудове розслідування

Згідно зі **ст. 216 КПК**, слідчу діяльність здійснюють **п'ять органів** досудового розслідування. Система є складно-структурованою та потребує єдиного інформаційного простору.

Стандартизація єдиного інформаційного простору

Обов'язковою умовою підвищення ефективності є пошук **принципово нових способів організації роботи** з інформаційними ресурсами.

Стандартизація спрямована на створення та гармонізацію єдиного інформаційного простору, необхідного для отримання в **режимі реального часу** інтегрованих відомостей про:

- Кримінальні правопорушення
- Осіб, які їх учинили

Вимога Інтерполу

Відповідно до Інструкції МВС України, **правоохоронні органи зобов'язані забезпечити ефективний захист інформації**, яку отримують та передають із використанням інформаційної системи Інтерполу.

Адаптація до сучасної злочинності

Злочинність в Україні постійно трансформується, набуває нової організаційно-тактичної якості. Тому потребують удосконалення і методи боротьби з нею — зокрема через:

→ Визначення тенденцій злочинності

Аналіз перспективних напрямів розвитку сучасної злочинності на основі даних.

→ Адаптацію тактики розслідування

Оновлення методів розкриття та розслідування кримінальних правопорушень в умовах інформатизації.

→ Підвищення ефективності IT-забезпечення

Вдосконалення інформаційно-телекомунікаційного забезпечення правоохоронців.

Повноваження Національної поліції у сфері ІА-забезпечення

Ст. 25 Закону України «Про Національну поліцію» визначає повноваження поліції в інформаційно-аналітичній сфері:

01

Формування баз даних

Бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС України.

02

Використання баз даних

МВС України та інших органів державної влади.

03

Інформаційно-пошукова робота

Здійснення інформаційно-пошукової та аналітичної роботи.

04

Міжнародна взаємодія

Інформаційна взаємодія з іноземними органами правопорядку та міжнародними організаціями.

05

Власні бази даних

Поліція може створювати власні бази для забезпечення щоденної діяльності та міжвідомчої взаємодії.

Головні завдання інформатизації

1

Накопичення інформації

Створення та наповнення баз даних за всіма напрямками діяльності правоохоронних органів.

2

Оперативний доступ

Забезпечення доступу користувачів до баз даних безпосередньо з робочих місць правоохоронців.

3

Аналітична обробка

Використання аналітичних методів та ресурсів інформаційних систем для багатовидового забезпечення діяльності.

4

Спеціальне ПЗ

Розробка, впровадження та використання спеціального програмного забезпечення для потреб правоохоронців.

Основні напрямки інформатизації правоохоронних органів (Концепція КМУ № 754-р, 2007)

1

Єдина IT-система

Мета Програми — створення єдиної інформаційно-телекомунікаційної системи правоохоронних органів. Вона має забезпечити координацію оперативно-розшукових і профілактичних заходів та підвищити ефективність інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронної діяльності.

2

Інтеграція відомчих баз даних

Наявні системи правоохоронних органів створювались у різний час і на різних платформах, що унеможлиблює комплексний аналіз. Програма передбачає об'єднання відомчих інформаційних ресурсів через центральний вузол системи та функціональні вузли кожного органу, з'єднані захищеною транспортною мережею.

3

Захист інформації

Передбачено впровадження комплексної системи захисту інформації з підтвердженням її відповідності в порядку, встановленому законодавством. Система створюється як окрема підсистема Національної системи конфіденційного зв'язку.

4

Стандартизація обміну даними

Залишаються незгодженими процедури взаємного інформаційного обміну, відсутня стандартизація та класифікація інформації, існує значне дублювання даних. Програма передбачає розроблення єдиної уніфікованої технології обробки інформації та типових програмних засобів для всіх правоохоронних органів.

5

Оперативний доступ до ресурсів

На обласному та районному рівні обмін інформацією досі здійснюється на паперових носіях, а накопичені дані зберігаються переважно лише на регіональному рівні. Програма спрямована на забезпечення оперативного доступу до інформаційних ресурсів територіальних підрозділів у режимі реального часу.

6

Міжнародна інтеграція

Визначено принципи можливої інтеграції системи до міжнародних спеціалізованих інформаційних систем у сфері запобігання злочинності. Це відповідає тенденції інтеграції вітчизняної організованої злочинності до транснаціональних кримінальних структур і потребує адекватної міжнародної інформаційної взаємодії.

Проблема неузгодженості телекомунікаційних систем

Різноманітність систем

Правоохоронні органи користуються значною кількістю телекомунікаційних систем, створених у різний час, з різною будовою та різними програмно-технічними платформами.

- Неузгоджені процедури інформаційного обміну
- Відсутність стандартизації та класифікації інформації
- Нерозв'язана проблема оперативного доступу до базових ресурсів

Наслідок

Зацікавлені підрозділи не мають своєчасного доступу до необхідних інформаційних ресурсів, що знижує ефективність протидії злочинності.

Єдина комп'ютерна інформаційна система

📄 Указ Президента України «Про єдину комп'ютерну інформаційну систему правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю» від **31.01.2006 № 80/2006**

📄 Єдина інформаційна система МВС (ЄІС МВС) призначена для автоматизації та технологічного забезпечення обміну даними між суб'єктами єдиної інформаційної системи МВС, зокрема в інтересах національної безпеки, захисту прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави.

(Постанова КМУ від 14.11.2018 № 1024, в редакції постанови КМУ від 15.08.2023 № 866 «Про затвердження Положення про єдину інформаційну систему МВС та переліку пріоритетних електронних інформаційних ресурсів її суб'єктів»)

Єдиний інформаційний простір правоохоронних органів включає такі технічні елементи:

Бази та банки даних

Централізоване зберігання та ведення інформації.

Технології ведення

Методи та інструменти управління інформаційними ресурсами.

ІТ-системи та мережі

Інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура для обміну даними.

Основні інформаційні ресурси підрозділів кримінального аналізу

В процесі інформаційно-аналітичного забезпечення підрозділів кримінального аналізу використовуються такі основні інформаційні ресурси:

- Оперативні обліки — оперативно-розшукові, оперативно-профілактичні та оперативно-довідкові обліки
- Банки даних кримінологічної, криміналістичної, адміністративної та статистичної інформації
- Банки даних інших міністерств, відомств, підприємств, установ та організацій, що не стосуються безпосередньо боротьби зі злочинністю
- Банки даних міських і обласних органів влади
- Об'єкти надання та отримання охоронних послуг
- Оператори мобільного зв'язку
- Звернення та заяви громадян, депутатські запити
- Медіа, у тому числі мережа Інтернет
- Інформація від суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії злочинності
- Інформація від правоохоронних органів іноземних держав та міжнародних правоохоронних організацій
- Інформація від громадських (неурядових) організацій, у тому числі міжнародних

Функціональні підсистеми ЄІС МВС

Єдина інформаційна система МВС (ЄІС МВС) включає такі функціональні підсистеми:

- Національна система біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства
- Інформаційний портал Національної поліції України
- Єдиний державний реєстр транспортних засобів
- Реєстр адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху
- Система фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі
- Інтегрована міжвідомча інформаційно-комунікаційна система щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон
- Інформаційно-комунікаційна система прикордонного контролю «Гарт-1»
- Інформаційно-комунікаційна система 112
- Електронний реєстр геномної інформації людини
- Єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин
- Єдиний реєстр зброї
- Система управління силами та засобами цивільного захисту
- Інші системи, реєстри та бази (банки) даних, створені суб'єктами ЄІС МВС в межах реалізації владних повноважень

ІКС ІПНП – Інформаційний портал Національної поліції України

У ході здійснення інформаційно-аналітичної діяльності підрозділи кримінального аналізу використовують інформацію, яка обробляється та зберігається в автоматизованих інформаційних системах МВС України та Національної поліції України.

- У Національній поліції створена і функціонує Інформаційно-комунікаційна система «Інформаційний портал Національної поліції України» (ІКС ІПНП) — як сукупність технічних і програмних засобів, призначених для обробки відомостей, що утворюються в процесі діяльності Національної поліції та її інформаційно-аналітичного забезпечення.

ДІАП Національної поліції забезпечує наповнення та підтримку в актуальному стані баз (банків) даних, що входять до ЄІС МВС через ІКС ІПНП.

Джерела:

- Наказ Національної поліції України від 31.01.2020 № 77 (зі змінами від 13.11.2020 № 885) «Про затвердження Положення про Департамент інформаційно-аналітичної підтримки Національної поліції України»
- Наказ МВС від 03.08.2017 № 676 (зі змінами від 14.02.2022 № 122) «Про затвердження Положення про інформаційно-комунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України»

Категорії даних, що наповнюються Департаментом інформаційно-аналітичної підтримки (ДІАП) через ІКС ІПНП

ДІАП Національної поліції забезпечує наповнення баз даних ЄІС МВС стосовно:

01

Осіб, щодо яких поліцейські здійснюють профілактичну роботу

02

Виявлених кримінальних та адміністративних правопорушень, осіб, які їх учинили, руху кримінальних проваджень

03

Обвинувачених, обвинувальний акт щодо яких надіслано до суду

04

Розшуку підозрюваних, обвинувачених (підсудних) осіб, які ухиляються від відбування покарання або вироку суду

05

Розшуку безвісно відсутніх осіб

06

Установлення особи невідомих трупів та людей, які не можуть надати про себе будь-яку інформацію у зв'язку з хворобою або неповнолітнім віком

07

Зареєстрованих кримінальних або адміністративних правопорушень, подій, які загрожують особистій чи публічній безпеці, надзвичайних ситуацій

08

Осіб, затриманих за підозрою у вчиненні правопорушень (адміністративне затримання, затримання згідно з дорученнями уповноважених органів, затримання органами досудового розслідування, адміністративний арешт, домашній арешт)

09

Осіб, які скоїли адміністративні правопорушення, провадження у справах за якими здійснюється поліцією

10

Зареєстрованих кримінальних та адміністративних корупційних правопорушень, осіб, які їх учинили, та результатів розгляду цих правопорушень у судах

11

Іноземців та осіб без громадянства, затриманих поліцією за порушення правил перебування в Україні

12

Викрадених номерних речей, цінностей та іншого майна, які мають характерні ознаки для ідентифікації, або речей, пов'язаних з учиненням правопорушень

13

Викрадених (втрачених) документів за зверненням громадян

14

Знайдених, вилучених предметів і речей, у тому числі заборонених або обмежених в обігу, а також документів з ознаками підробки, які мають індивідуальні (заводські) номери

15

Транспортних засобів, які розшукуються, виявлених безгосподарних транспортних засобів, а також викрадених, втрачених номерних знаків

16

Зброї, що перебуває у володінні та користуванні фізичних і юридичних осіб, яким надано дозвіл на придбання, зберігання, носіння, перевезення зброї

17

Відомостей, що накопичуються в процесі здійснення ОРД в частині розшуку осіб, які переховуються від органів влади, безвісно зниклих, встановлення особи за невідомими трупами та осіб, які не здатні повідомити інформацію про себе

18

Інших власних баз даних, необхідних для забезпечення щоденної діяльності органів поліції у сфері трудових, фінансових, управлінських відносин, документообігу, а також міжвідомчих інформаційно-аналітичних систем

Автоматизована інформаційна система оперативного призначення ЄІС МВС (АІС ОП)

АІС ОП є сукупністю програмно-технічних і комунікаційних засобів та призначена для накопичення й обробки відомостей, що утворюються в процесі оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України.

Основні завдання АІС ОП:

- Підвищення рівня інформаційно-аналітичного забезпечення ОРД Національної поліції
- Об'єднання отриманої в процесі ОРД інформації в єдиному інформаційному просторі з використанням сучасних ІТ, комп'ютерного і комунікаційного обладнання
- Забезпечення процесу підтримки управлінських рішень керівництвом Національної поліції
- Протидія злочинності та проведення профілактичної роботи, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень

Функції АІС ОП:

- Автоматизація процесів обліку отриманої в процесі ОРД інформації
- Збір, зберігання, пошук та узагальнення інформації
- Відображення повнотекстової, графічної, табличної та статистичної інформації, а також фото- і відеозображень
- Утворення електронного досьє
- Формалізація технологічних процесів обробки інформації, визначення типових маршрутних технологічних схем для їх виконання
- Забезпечення надійного зберігання інформаційних обліків та їх систематизація
- Забезпечення комплексного захисту інформації та розмежування доступу до інформації, що зберігається в АІС ОП

Інформаційними ресурсами АІС ОП є об'єктивно поєднаний набір відомостей, що безпосередньо стосуються осіб та подій (кримінальних правопорушень), які накопичуються в процесі здійснення ОРД Національної поліції. Розпорядником АІС ОП є Департамент кримінального аналізу Національної поліції України.

- Є різновидами обліків спеціального призначення (АІС ОП), які формують і використовують оперативні підрозділи Національної поліції.

Про затвердження Положення про автоматизовану інформаційну систему оперативного призначення єдиної інформаційної системи МВС: наказ МВС України від 20.10.2017 № 870. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1433-17/print>

Систематизація інформаційно-комунікаційних систем правоохоронних органів

■ Єдина інформаційна система Міністерства внутрішніх справ (ЄІС МВС)

ІКС ІПНП

Інформаційно-комунікаційна система «Інформаційний портал Національної поліції України»

Департамент інформаційно-аналітичної підтримки (ДІАП) — 18 категорій даних

Автоматизована інформаційна система оперативного призначення (АІС ОП) — оперативно-розшукова діяльність

Функціональні підсистеми

Спеціалізовані реєстри та системи ЄІС МВС

Національна система біометричної верифікації та ідентифікації

Єдиний державний реєстр транспортних засобів

Інформаційно-комунікаційна система 112

Система прикордонного контролю «Гарт-1»

Єдиний реєстр зброї

Єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти

Електронний реєстр геномної інформації

Зовнішні інформаційні ресурси

Джерела даних поза системою МВС

Бази даних міністерств та відомств

Бази даних міських і обласних органів влади

Оператори мобільного зв'язку

Міжнародні правоохоронні організації

Медіа та мережа Інтернет

Громадські (неурядові) організації

Звернення та заяви громадян

Список літератури

1. Петровський О. Проблемні питання формування єдиного інформаційного простору правоохоронних органів. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 8. С. 145–148.

3. Стратегія кібербезпеки України (2021–2025 роки). [URL](#).

5. Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок використання інформаційної системи Інтерполу» від 17.08.2020 р. № 613/380/93/228/414/510/2801/5. [URL](#).

7. Мовчан А., Крутік Ю., Горбенко Г. Інформаційне забезпечення кримінального аналізу. Розділ 14. Інформаційно-аналітичне забезпечення правоохоронної діяльності: навчальний посібник. Київ, 2023. DOI: <https://doi.org/10.36486/978-966-2310-66-5-14>

2. Баландіна Н.М. та ін. Підходи до моделювання поведінкових проявів у соціальному інжинірингу в інтересах захисту інформації. *Вісник ЧДТУ. Серія технічні науки*. Вип. 4. 2020. С. 57–66.

4. Булаєв В.П. Теоретико-методологічні засади дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності інформаційних служб МВС України. *Науковий вісник НАВС*. 2018. № 3. С. 153–162.

6. Закон України «Про Національну поліцію». *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40-41. Ст. 379.